

Kongeriket Norges Høyesterett

Av h. r. advokat Gustav Heber

DE HØYST ÆRVERDIGE HERRER som fra 1814 og utover var rikets øverste dommere, har med rette vært ansett — «som en pryd for våre fjorde og som en hæder for sitt land» — så lenge Høyesterett ble rekruttert på den særdeles kresne måte, som var fast praksis utover til 1884. Siden da ble regjeringen mindre kresen, når den utnevnte nye Høyesterettsdommere, en kresenhet som har vært jevnt avtagende inntil våre dager.

VAR HØYESTERETT I FORRIGE ÅRHUNDRE ngt med rette stor anseelse ikke alene i sitt eget land, men også i våre naboland, og spesielt var man i Sverige imponert over hvor grundig og saklig vel begrunnet dens dommer kunne være. I forrige århundre var våre Høyesterettsdommere ikke redd for å disentere, selv om de ble stående alene med sin avvikende mening, og leverte meget ofte fortrinnslige begrunnelser for sine dissenser. Gjennomgående var Høyesterettsdommene i forrige århundre langt mere utførlig og inngående begrunnet enn de senere ble. Man skal ha sine meningers mot for å kunne dissentere i Høyesterett, og man må også ha den fornødne dyktighet og evne til å hevde og forsvare sin avvikende mening i de forut for dommen førte rådslagninger, som ofte kunne utvikle seg til en kamp om retten. — Med de lave leveomkostninger, som var de alminnelig gjeldende i forrige årh., var en Høyesterettsdommer noenlunde anstendig avlønnet.

ETTER SOM LEVEOMKOSTNINGER STEG fra slutten av 90-årene i forrige årh. og utover til våre dager, ble reallønnen for en høyesterettsdommer skandaløs lav. Hans lønn er i våre dager mindre enn en avdelingssjefs på Vinmonopolet eller gjennomsnittslønnen for en faglært håndverker. Tilgangen på dyktige ansøkere til dommerstillingen i Høyesterett har derfor vært jevnt avtagende, idet dyktige folk med letthet skaffet seg høyere inntekter ved annet arbeide. Isteden derfor ble Høyesterett mer og mer rekruttert av forhenværende politicusser, som deres parti som surrogat for en anstendig pensjon eller vartpenger gjorde til dommere i Høyesterett. De krav som den almindelige opinion tidligere stillet til en Høyesterettsdommers erfaring, dyktighet og personlige kvalifikasjoner er derved blitt senket til et lavmål, som gjør at tiltalen «høyst ærværdige herrer» ikke lenger har noen kollektiv berettigelse og som derfor bør avskaffes.

MAN MA I DET HELE VOKTE SEG FOR tankeløst å overføre den anseelse, som forrige århundres høyesterettsdommere med rette nød og var gjenstand for, på rikets øverste dommere av idag eller det siste desennium. Vi har som nasjon og spesielt som jurister all grunn til å være stolte av forrige århundres høyesterettsdommere, men vi har ingen grunn til noen slik stolthet, når vi ser tilbake på dette århundres høyesterettsdommere og spesielt de, som gjenopptok sin virksomhet etter okkupasjonens opphør. Sammenlignet har vi i begge relasjoner rett til å være over forrige århundres store jurister, slike som Schweigård, Getz og Hagerup, men i inneværende århundre har vi ingen jurist som når

En ganske pussig injuriersak

Vi tillater oss å sitere (HP)-Høyres pressebyrå:

«Det begynner å trekke ut med Langeland-saken. Statsadvokat Rolv E. Ryssdal opplyser på henvendelse, at man i det siste har foretatt en rekke utenrettslige undersøkelser, bl. a. med innsamling av endel av de dokumenter major Langeland har benyttet i sine skrifter, men forøvrig er det for tidlig å si noe om sakens videre gang.

Tiden går, sier major Langeland. Riktignok har jeg vært syk noen måneder og dette kan ha spilt en viss rolle, men for meg ser det ut som påtalemyndigh. ikke har det for travelt, og som om man har vanskelig for å bestemme seg for å reise injuriersak. Ettersom ikke noen av dokumentene kan bestrides, blir det i tilfelle mine kommentarer som skal legges til grunn for injuriersøksmålet. Jeg tror i så fall det blir en ganske pussig injuriersak, slutter major Langeland».

I denne forbindelse er det også grunn til å etterlyse statsadvokat Melands injuriersak mot generalkonsul Harsem. Statsadvokaten skal jo ha anmeldt ham, men siden har vi intet hørt, og da vi senhøstes tillot oss å gjengi enkelte deler av statsadvokatens artikler fra hans storhetstid som redaktør av «Selbyggen», trodde vi at det skulle være en påminnelse for ham til å påskynne saken. Han har jo

Av generalkonsul Hildisch's saga I:

Av Potemkin.

DE-NO-FA's grunnlegger, hvalfangstens redningsmann og motstanderne bak kalissene.

Hans hus ble ribbet og revet til grunnen, han selv pint og fengslet og hans hustru utsatt for pøbelens hån

To år på eneselle knekket ham etter hans hustrus død, men de våget ikke å trekke ham for retten.

I nesten ett år har jeg kviet meg for å fremstille i trykt skrift historien om den norske rettsstats eksempløse råskap mot en av sine i to verdenskriger mest livbergende sønner, oppfinnen og skaperen av Norges fettindustri, i form av et av Europas største industriforetak — DE NO FA i Fredrikstad, - generalkonsul, dr. h.c. Dietrich Hildisch, hans hus og familie. Han hadde ca. 17 patenter, bl. a. på herding av hvalfett og polymerisering av sildolje, slik at disse fettarter kunne brukes i den menneskelige ernæring — NB. uten at smak eller lukt røpet deres opprinnelse. Han hadde derigjennom kvalifisert seg som en velgjører mot menneskeheten og som en av de aller største skapere av nasjonal norsk industri.

Som alle virkelig store menn vennlig og fordomsfritt syn på i næringslivet hadde han et/andre nasjoner. Han var ingen

engelsk-, russisk- eller tysker, men så alle folks gode sider. Men da England — Unilever — i begynnelsen av tredveårene forsøkte å gjøre norsk hvalfangst sjakkmat, for så å slå den under seg, la han seg, på oppfordring av en av norsk hvalfangst grand old man, avd. konsul Krogh Hansen i Tønsberg og sir Karl Knudsen, i selen for å åpne et nytt marked for norsk hvalolje. Det lyktes ham å skaffe Tyskland som kunde.

Norsk hvalfangst var reddet fra ruin, og flåten kunne igjen seile fritt og frank ut på feltet under det norske flagg! Generalkonsul Hildisch hadde reddet kanskje hundrer av millioners verdi for Norge, og hvalfangstens ledende menn ga ham dengang synlige uttrykk for sin store takknemlighet.

Like før generalkonsul Hildisch døde

16. september 1949 henvendte Potemkin seg på hans vegne til en av avdøde konsul Krogh-Hansens sønner i Tønsberg, for å høre hva man på det hold kunne huske om Hildisch innsats for norsk hvalfangst.

Overrettssakfører H. D. Krogh-Hansens svar til Hildisch av 10/8 1949 gjengis her i sin helhet da det ikke bare er av betydning ved en rettferdig bedømmelse av Hildisch, men fordi det også farlig krise i norsk hvalfangst farlig krise i norsk hvalfangst historie samt over starten av DE NO FA.

O.r.sakfører Krogh-Hansen skriver:

«De har anmeldt meg om en uttalelse om Deres arbeide for de norske hvalfangerselskapers interesser, spesielt omkring år 1931. Jeg tillater meg i den anledning å nevne hva jeg idag kan huske om denne sak. Det er to ganger

Kontorsjef Dagfinn Torp, Brevik, hentet varetektsfange ut av sykehuset

Førte ham til fengslet og underkastet ham et brutalt forhør

Den syke klarte ikke påkjeningen og begikk selvmord

Fagorganisasjonen nektet utbetale kr. 1000 som mannen hadde innbetalt i organisasjonens begravelseskasse

DET ER MANGE HJEMMEFRONTKARER som begynner å føle seg ille berørt over alle de avsløringer som er kommet fram om deres virksomhet i 1945. Men idag tjener det ikke til noen at enkelte værhaner innen denne errorgjeng raser f.eks. mot «8. Mai»

DE BERETNINGER som vi har offentliggjort om legemlig og sjelelig tortur, lar seg ikke feie bort med grov kjeft. Heller ikke fører tåpelige trusler om saksanlegg fram til det ønskede mål: å sette en stopper for vår opplysningsvirksomhet. Det er ikke vi som står til ansvar for hjemmefrontens uhyggelige virksomhet, enten den nå fant sted i konsentrasjonsleirene eller rundt om i de ulykkelige hjem hvor gangsterne innfant seg. Det var ikke stor menneskelighet karene la for dagen — når de stormet inn til de forfulgte kvinner og mindreårige barn. Heller ikke ble det tatt hensyn til syke og gamle. De som var satt opp på listene skulle arresteres.

SIDEN TERRORHERREDØMMET tok til i 1945, er mange tragedier utspilt rundt omkring i landet. Dagstøtt får vi meldinger — den ene verre enn den andre om mishandling, forfølgelse og helt ugrunnede beskuldingar, og om fanger som er blitt tvunget på

kollektiv berettigelse og som derfor bør avskaffes.

MAN MA I DET HELE VOKTE SEG FOR tankeløst å overføre den anseelse, som forrige århundres høyesterettsdommere med rette nød og var gjenstand for, på rikets øverste dommere av idag eller det siste desennium. Vi har som nasjon og spesielt som jurister all grunn til å være stolte av forrige århundres høyesterettsdommere, men vi har ingen grunn til noen slik stolthet, når vi ser tilbake på dette århundres høyesterettsdommere og spesielt de, som gjenopptok sin virksomhet etter okkupasjonens opphør. Sammenlignet har vi i begge relasjoner rett til å være over forrige århundres store jurister, slike som Schweigård, Getz og Hagerup, men i inneværende århundre har vi ingen jurist som når opp i høyde med dem. Nu kan vi hverken av høyesterettsdommere eller juridiske professorer forlange, at de hver på sitt om-

Forts. side 4

injuriesak mot generalkonsul Harsem. Statsadvokaten skal jo ha anmeldt ham, men siden har vi intet hørt, og da vi senhøstes tillot oss å gjengi enkelte deler av statsadvokatens artikler fra hans storhetstid som redaktør av «Selbyggen», trodde vi at det skulle være en påminnelse for ham til å påskynne saken. Han har jo ellers vært nidkjær nok i tjenesten, når det gjaldt andre.

fører løpelige trusler om saksanlegg fram til det ønskede mål: å sette en stopper for vår opplysningsvirksomhet. Det er ikke vi som står til ansvar for hjemmefrontens uhyggelige virksomhet, enten den nå fant sted i konsentrasjonsleirene eller rundt om i de ulykkelige hjem hvor gangsterne innfant seg. Det var ikke stor menneskelighet karene la for dagen — når de stormet inn til de fortulgte kvinner og mindreårige barn. Heller ikke ble det tatt hensyn til syke og gamle. De som var satt opp på listene skulle arresteres.

SIDEN TERRORHERREDØMMET tok til i 1945, er mange tragedier utspilt rundt omkring i landet. Dagstøtt får vi meldinger — den ene verre enn den andre om mishandling, forfølgelse og helt ugrunnede beskyldninger, og om fanger som er blitt truet på livet, og som etter timelange og djevelske forhør har tatt sitt eget liv.

Forts. side 4

Avslørende opplysninger om den norske legasjons virksomhet i Buenos Aires

Den norske presseattache Leif Borthens løgnhistorier er BLITT TIL «SPESIALTELEGRAMMER» I DAGBLADET

De norske makthavere har gjennom en slik representant ført sin lovløse menneskekjakt inn på en fremmed stats territorium

Av E. Ljosaa, Buenos Aires

Ærede redaktør!

I et intervju den 14. november i Verdens Gang med fhv. presseattache i Buenos Aires, Leif Borthen, fremkommer han med den insinuasjon mot meg «at jeg var den eneste nordmann som under krigen gikk over til fienden og at jeg er viseformann i de norske nazisters forening, hvor tidligere SS-mann, Holst Torkildsen er formann». Dette frekke hjerne-spinn fra herr Borthens side skal ikke bli stående uimotsagt fra min side, og jeg tør derfor anmode om plass for følgende redegjørelse:

JEG HAR ALDRI VÆRT medlem av Nasjonal Samling og forlot allerede Norge som ung mann i 1907 etter å ha opplevet det strålende år 1905 og vært kalt under fanene sammen med tusener av andre for i tilfelle å forsvare vår nyvunne frihet med våpenmakt. Dette er mitt livs skjønneste minne, og da jeg reiste fra landet var det i bevisstheten om at jeg forlot et sundt og kraftig folk med en utpreget

Denne artikkel av norsk-argentinieren E. Ljosaa ble sendt Verdens Gang som svar på et intervju bladet den 14. november 1949 hadde med fhv. presseattache, Leif Borthen.

Artikkelen er ikke blitt offentliggjort i Verdens Gang. — Det Ljosaas skriver, har selvsagt ikke passet bladets hatsstemte innstilling til Argentina og de nordmenn som idag søker til dette land for å finne et fristed mot lovløsheten og forfølgelsen i Norge.

Det er med glede vi offentliggjør herr Ljosaas artikkel. Den avslører klappjakten på nordmenn som de norske makthavere endog søker å drive på fremmed stats territorium. Den avslører Dagbladets grumsede kilde når det gjelder «opplysningene» som har stått i dette blad i den siste tid om Argentina og de tidligere NS-folk som har søkt tilflukt der.

Ifølge Ljosaas opplysninger, har ikke Borthens virksomhet som presseattache i Argentina ført til noen styrkelse av det norsk-argentiniske vennskap, og det skyldes bare de argentiniske myndigheters overbærenhet at han ikke ble utvist.

vilje til selvhevdelse og som ikke mere skulle være underkastet noen annen nasjons formynderskap, slik som det hadde vært tilfelle i den lange unions-tid med Danmark og Sverige.

I DE MANGE ÅR SOM SENNERE ER GATT har jeg dessverre vært vitne til fra utlandet hvor dan omslaget i vårt den gang så sunde folks mentalitet er kommet. Klassekamp og klassehat har

avløst enigheten og samfølelsen fra mine unge dager, og som det verste av all råttenskap i norsk politikk fikk vi i 1932 gjennom Quisling avsløringer rede på at arbeiderpartiet med sitt samspill med Moskva hadde begått det reneste landsforræderi. — Hva skjedde det imidlertid etterpå? Isteden for å straffe landsforræderne ble intet foretatt av det borgerlige flertall i stortinget!

Jeg må derfor gå ut fra at den store velgermasse av det norske folk måtte tro at det ikke var så ille som stortinget sa, hvorigenom hele situasjonen ble tilrettelagt for landsforræderens senere overtakelse av makten, dannelsen av «Mot Dag»-gruppen i studentersamfundet og samfundets senere overgang til de røde. Ridderne av det brukne gevær fikk fritt spillerom, og forsvaret ble redusert til et latterlig minimum og offiserene spyttet på i årevis som terrorister og klassekampforkjempere mot forrederpartiet! Er det til å undres over at jeg i min mangeårige utlendighet kom til å reagere mot denne utvikling hos det folk som jeg hadde forlatt som kjernesundt og friskt?

DA SÅ 1940 KOM og Norge fikk svi for ridderne av det brukne geværs politikk ved at landet ble tatt av tyskerne så å si i en jafs og de virkelig ansvarlige feigt flyktet ut av landet til England, — da, herr redaktør holdt det på å briste for meg og jeg ble uhyre forbitret på de skyldige. Jeg gremmet meg usigelig og har aldri kunnet forsone meg

! Samarbeide, plan og organisasjon er det som preger tiden, enkeltindivider trer i bakgrunnen, sa A-partiets parlamentariske fører, den nyutnevnte fylkesmann Torp fra Vestfold under trontaledebatten. Hånden på hjertet: Er ikke dette nyfascisme av reneste vann, noe av det, som det forkrøblede demokrati av all makt skulle bekjempe. Du skal værsgod bli organisert, bli en av den grå masse, handle og tenke etter flertallsprinsippet, utsløtte individualiteten, bli robot.

Det er dette, vi alltid har fryktet, vi som har hevdet individets rett til fri utfoldelse under sosialt ansvar. Og vi har så god tro om det arbeidende folk — og her tar vi med også de fagorganiserte i LO. at det etterhånden vil reagere mot denne ensrettetheten og forteller sine høye herrer, de små Mussolinier, at det er noe som raker høyere her i livet enn de knappe materielle goder, som rasjoneres med hård hånd. — At livets lykke er noe mer enn det daglige brød. Det gjelder bare om å vekke til ettertanke. Men — bortsett fra noen saktmodige humanister er vi bange for, at vi ennå står alene med alarmklokken. Vi skal imidlertid ringe så ofte og så kraftig som vi kan.

med den helterolle som Norge skal ha spilt ifølge sin propaganda. Hele den korte krig var på få unntakelser nær en så ynkelig militær fiasko, at krigshistorien neppe kan oppvise maken. Noe annet var jo heller ikke å vente med det elendige og umobiliserte forsvar som de styrende var skyld i.

JEG HAR DERFOR ALDRI kunnet godkjenne den heltedyr-

(Forts. side 4)

farlig krise i norsk hvalfangst historie samt over starten av DE NO FA.

O.r.sakfører Krogh-Hansen skriver:

«De har anmeldt meg om en uttalelse om Deres arbeid for de norske hvalfangerselskapers interesser, spesielt omkring år 1931. Jeg tillater meg i den anledning å nevne hva jeg idag kan huske om denne sak. Det er jo nu mange år siden, og jeg var den gang kun tilknyttet norsk hvalfangst i egenskap av fast jurist for Aksjeselskapet «Hektor». — Imidlertid fulgte jeg naturligvis forholdsvis godt med, fordi jeg den gang bodde hjemme hos min far. Han var sammen med sin kompanjong konsul Finn Bugge enestyrer for det norske hvalfangstselskap Aksjeselskapet Hektor fra dets start i 1910 inntil hans død i 1946.

Jeg erindrer at min far ved flere anledninger har nevnt at DE NO FA ble startet på Victoria Hotell i Tønsberg. Jeg forstod ham derhen at det var De som dengang var primus motor, når det gjaldt å få hvalfangerne interessert i det nye foretagende.

I denne anledning hadde jeg igår en konferanse med konsul Bugge som fortalte at han meget godt husket møtet på Victoria Hotell her i byen ca. 1912, hvor såvidt han kunne erindre, De og herr Norenberg hadde bedt ham og min far samt et par andre av hvalfangstens menn i Tønsberg opp til en konferanse. Resultatet var at der her i byen ble tilsagt tegnet omtrent halvparten av den kapital som var nødvendig. Blant annet husker han at han og direktør Gmeiner hver tegnet kr. 100,000 og min far kr. 50,000. — Dessuten hadde De gitt tilsagn om tegning av kr. 100,000 og herr Norenberg kr. 50,000. Så snart Tønsberg-hvalfangerne var gått med, var det gått forholdsvis lett å skaffe den øvrige kapital. DE NO FAs' betydning som avtaker av norsk hvalolje er såpass kjent at jeg ikke går inn på denne sak her.

Med hensyn til Deres arbeid i årene omkring 1931 erindrer jeg at Aksjeselskapet Hektor ved sesongens slutt hadde en usolgt produksjon av hvalolje på ca. 300,000 fat = 50,000 tonn.

Dessuten hadde andre Tønsberg- og Sandefjordselskaper usolgte kvanta.

Den nær sagt eneste kjøper av

Forts. side 3

DE-NO-FA's grunnlegger -

(Forts. fra side 1)

hvalolje, Unilevertrusten, hadde trukket seg tilbake etter å ha kjøpt store kvanta til £ 25 pr. tonn, og hvaloljeprisen falt etter hvert helt ned til ca. £ 8, uten at det var mulig å få avsatt oljen. Man ble da nødt til å lagre oljen i egne hvalfangstskip og legge disse opp i den følgende sesong. Samtlige hvalfangere ble arbeidsledige og verksteder, kjøpmenn, kommuner og andre som mer eller mindre stod i avhengighetsforhold til hvalfangsten kom i en meget vanskelig situasjon. — Enkelte av hvalfanstelskapene gikk konkurs, andre fikk moratorium eller akkord.

På grunn av sin dominerende stilling som eneste kjøper av hvalolje kunne den store oljetrust diktere sine betingelser og foreløpig meddelte trusten at man overhodet ikke ønsket å kjøpe hvalolje. I den situasjon som da forelå ble der dannet en organisasjon av de hvalfangstelskaper som hadde usolgt olje for å forsøke å selge oljen i fellesskap. Min far ble formann i organisasjonen, som ble kalt Sjøgskomiteen av 1931.

Han kom i denne egenskap i forbindelse med Dem. Så vidt jeg erindrer fikk De i oppdrag å åpne nye markeder for hvaloljen. Spesielt kan jeg erindre navnet på det store, tyske firmaet Brinchman og Mergell som De satte hvalfangerne i forbindelse med, og Deres planer om å starte et stort raffineringsverk i Wilhelmshafen, hvor såvidt jeg erindrer, store tomtearealer ble stillet gratis til disposisjon.

Videre husker jeg godt Deres arbeid med å få smeltepunktet på det herdede hvalfett ned fra ca. 40 til ca. 30 gr. C. for å gjøre det mer egnet som spise fett og til innblanding i margarin, og arbeidet med å få bort katalysatorsmaken i det herdede fett. — Husker jeg ikke feil førte dette Deres arbeid til at man kunne fremstille en margarin som med hensyn til smak, lukt og øvrige egenskaper sto fullt på høyde med en hvilken som helst plante-margarin, og som var fremstillet av 100 pst. hvalfett.

Jeg vet at min far vurderte hele Deres innsats meget høyt.

Som nevnt måtte hele den norske hvalfangstflåte gå i opplag

«retts»-staten Norge, med bl. a. over 2½ års ulovlig varetekt-fengsel uten dom og rettergang. Han satt i to år på eneselle. Hans hjem Drammensveien 61 var, mens han satt i fengsel og uten hans sak var blitt reist ved domstol, enn si avgjort og uten hans eller hans families samtykke — revet ned med tjenerbolig og garasje. Boligen inneholdt 14 fullt monterte rum, med store kunstsaker, verdifullt utstyr og innbo som var hans etter «frigjøringen» avdøde hustrus søreie, ifølge tinglyst ektepakt av 1896. Skyldtes den i en såkalt rettsstat eksempløse nedrivning av en fengsel og komplett vergeløs gammel manns hus at man ville skjule at det på forhånd var tomt, ja plyndret for sine kunstgjenstander og innbo?

Ja, det er grunn til å anta det.

Etterpå oppfører man ved et «konsortium» på tomten tre 5-etasjers aksjegdårder med svære underjordiske garasjer (og tilfluktsrom?) for den retts- og nasjonalbevisste beaunonde i Oslo.

Alt dette skal Erstatningsdirektoratet og Hildisch-boenes såkalte tilsynsmann, h.r.adv. Gunnar Mellbye, hans fullmektig, o.r.sakf. Nergaard og flere andre, i detalj bli konfrontert med i denne fremstilling.

So there you are, som det heter på nynorsk.

For ytterligere å belyse bakgrunnen

for justismordet mot general-konsul Hildisch og for å vise hvilke lange røtter dette har i fortidens hendelser, og altså ikke i det påståte, og ikke i en rett beviste medlemskap i NS, er det nødvendig kort å omtale interessante kjensgjerninger med hans grunnleggelse av De Nordiske Fabriker i 1912, og videre ledelse av konsernet.

Til å lede byggearbeidet har han opplyst for undertegnede at han ansatte den visselig fremrakende ingeniør Carl Fredrik Holmboe, med en årgasje av 12,000 kroner. — Denne sikkert store og vel internasjonalt aner-

delt slik at projekteringen av selve herdingsanlegget med rafineri ble utført i Brehmen, mens planer og detaljer for resten av anlegget, likeså utarbeidelsen av fabrikkens generalplan skulle utarbeides ved hans kontor i Kristiania. Som illustrasjon av arbeidstempoet i Norge dengang forteller Holmboe at tegnearbeidet over bygningene ble igangsatt 5. juli 1912. — 23. juli reiste han til Brehmen med sin generalplan for å få den godkjent. Det første spadetak ble tatt i Fredrikstad 14. august, og til tross for at vinteren 1912—13 var meget streng dernede, så ingeniører, formenn, baser og arbeidere ofte slet vondt ble arbeidet ferdig på rekordtid. Den 28. april 1913 ble vannstoff-fabrikken og den 13. mai resten av fabrikkens tatt i bruk og forsøksdrift satt igang.

Hva DE NO FA har betydd for Fredrikstad og Norge skulle det være overflødig å gå inn på her. I den siste samtale jeg hadde med Hildisch like før han døde omtalte han med tilfretshet den kontrakt han sluttet med A.s Hafslund om levering av inntil 12,000 el.hk. til DE NO FA for 3/4 øre pr. hk. Han fortalte ved samme anledning at han var den første i Skandinavia som hadde anlagt et overhett dampanlegg, med en overhett dobb. cyl. dampmaskin.

Dir. Holmboe forteller videre

at han etter å ha fullført sitt arbeid i Fredrikstad ble kalt til Lever Bros. store fabrikk i Port Sunlight i England, hvor han bl. a. ombygget oljehydreringsanlegget med bruk av de erfaringer og den apparattekniikk som var anvendt i DE NO FAs anlegg. Dette var selvsagt ikke dav. formann i DE NO FA's styre Hildisch noe videre begeistret for, om det var med rette eller urette vil Potemkin overlata til lesernes bedømmelse.

I 1911 oppsøkte ing. Holmboe C. Hildisch Læderfabriker. Det bør bemerkes at nå er det verdensmannen Holmboe som taler:

«På kontoret ble jeg vist inn til firmaets sjef Dietrich Hildisch. Han satt ved sitt skrivebord, iført jakke, ulltrøye og bukser med en rem rundt livet».

På samme side skriver han følgende avslørende bemerkning, og nå er det vel skadefryden over den falne storhet og tidligere sjef som ytrer seg hos herr Holmboe

Brev til „8. Mai“

EN PUSSIG SAK FRA TRONDHEIM

I juni måned 1949 ble Arnjot Hegle i Trondheim byrett dømt til 2 års tvangsarbeide, bl. a. ble han dømt for medvirkning til at bestyrer Sæter ble fjernet fra sin stilling ved Trondheim Arbeidskontor. Nå fortelles det, imidlertid, at Hegle har anmeldt Sæter til Politikammeret, idet han mener at Sæter bør fjernes fra sin stilling skyldig i landssvik. Han sler i sitt brev at Sæter startet og finansierte entreprenørfirma sammen med Henry Segtnan, idet Sæter skaffet kapitalen og arbeidskraften til firmaet, som hadde bare tyske oppdrag. Segtnan fikk for sitt forhold 6 måneders fengsel og kr. 50,000 i inndraging, mens Sæter fikk tilbake sin stilling ved arbeidskontoret. Jeg sitter inne med de nødvendige dokumenter og opplysninger til å dokumentere dette, sier Hegle i sitt brev til politikammeret datert 10. juli ifjor. Da han imidlertid intet hørte, skrev han en måned senere til lagmannen i Frostatinget, men denne svarte, at Hegles anmeldelse og beskyldninger mot Sæter ikke vedkom lagmannen eller lagmannsretten, men påtalemyndigheten. Og slik står saken idag. Det kan tilføyes, at ordføreren i Trondheim pr. brev er blitt underrettet om saken og om at fullmektig ved Trondheim arbeidskontor Hans Bye og kasserer Bye ved Jernbetong var med i firmaet. At dette ikke er bare munnsvær fremgår av at Sæter under byrettssaken mot Segtnan erkjente å ha vært med på slik virksomhet. Både finansrådmannen og Arbeideravvisens rettsreferent har fått kopi av brevet til ordføreren, men like stille er det.

Slik står saken idag. Det er ikke min mening å legge noe i veien for disse herrer, men når jeg tenker på de mange, som er blitt dømt til frihetsstraff og er ribbet til skinnen, synes jeg at det er rett og riktig at saken blir kjent som eksempel på, hvor vilkårlig det hele er blitt.

Ola Trønder.

DET VAR NOK FLERE ENN L'ABEE-LUND!

Jeg har med interesse lest om den berømmelige politiinspektør, som re-

slag fra meg nektet Lever Bros. DE NO FA kreditt, hvis Hildisch fortsatt skulle ha ledelsen.

Dette virket og vi så ham ikke mer. Etter en tids forløp solgte han sine aksjer til A.s

kvirerte politiske fanger til likgravning sommeren 1945. Han er imidlertid ikke alene om det. Sjefen for Falstad-leiren, Kr. Bjarne Halvorsen er en av samme slaget. Han rekvirerte ikke bare fanger til likgravning, men sendte også kvinner opp for å bivåne det uhyggelige skuespill. Da han så en dag kom tilbake til leiren, tvang han en av de kvinnelige fanger, en eldre bondekone fra Trøndelag, til å knele ned og lukte på sine sko. Det var liklukten fra Falstadskogen, hun skulle bli delaktig i.

Det kan nok fortelles flere slike historier fra fangeleirene fra den tiden, da galskapen huserte.

Trønder.

I ANDENÆS' SKYGGE

Herr redaktør!

La også meg få lov til å fortelle en liten historie fra mitt fangeliv:

Det hendte inne på Falstad, som ble omdøpt til Innherad fangeleir, — visstnok etter forslag av en gråtende presseman, som frekventerte anstalten under okkupasjonen uten å lære folkeskikk. Det, som jeg vil fortelle om, fant sted en tid etter nyttår 1948, da anstaltens sjef, Kjell Bugge, skulle belære oss om oppgjøret. Han var en tro disipl av regjeringsprofessor Andenæs, og under et møte med fangene holdt han en forelesning i samme lei. Kort tid forut hadde noen av guttene smuglet inn en av direktør Vogts avslørende artikler, og den var så grunnlaget for motinnlegg i samtalen etter fangesjefens redegjørelse. Argumentene var ikke til å komme forbi, men fangesjefen hadde en snottet utvei. Han tok fatt på den fraværende direktør Vogt og sa, at denne var jo litt stripet under krigen, såpass stripet at hadde han hatt en stripe til, ville han ha vært helt svart. Dette var jo svært modig sagt av småguttene, som var beskyttet av piggrådgjerdet, men hans mot ble ikke særlig påskjønnet,

Aksjetegningen

Hittil tegnet kr. 46 600.-

En god spurt til — når vi kroner 50 000.-

og han fikk ikke anledning til å gjen-ta sitt eksperiment med å belære sine ufrivillige gjester. Han følte sikkert også selv, hvor ille han var ute blant renslige mennesker.

Inneheftedbygg.

ER VI SA VAPENLØSE?

Det skrives til «8. Mai»:

Vårt forsvar er stadig framme i den offentlige diskusjon, og det fremholdes at vi mangler våpen og materiell og må stole på forsyninger vestfra.

Jeg får ikke dette til riktig å stemme. Da tyskerne gikk til fredelig kapitulasjon i Norge og vårt land ble okkupert av de allierte, lå der her i landet militære forsyninger for ca. 400,000 mann i mer enn to år. Det var både våpen, ammunisjon og militære forsyninger forøvrig. Hvor er det så blitt av alt dette? Vi har nok hørt om at mangt og meget ble styrtet på sjøen, og at der i stor utstrekning ble stjålet fra leirene, men tross dette skulle der være mer enn nok igjen til vårt forsvar, hvis det da ikke har tatt andre veier.

Hvis man i det hele tatt ville foreta en oppstilling over de verdier, som tyskerne etterlot seg her etter 5 års okkupasjon, ville man komme opp i fantastiske tall, som sikkert ville oppvele verdien av de skader som ble forvoldt. Jeg tenker ikke bare på de militære forsyninger, men også på veier, jernbaner, industrielle anlegg, kaier, hus o. l. Det ser imidlertid ut til at alt dette skal reduseres in absurdum.

Jeg spør ikke til forsvar for dem, som vant kappløpet om å besette vårt land, men fordi det nu snart bør bli litt orden i regnskapene.

X.

Fylkesmann Nordanger og hans ordførere

Et dokument fra det gode samarbeidets tid

REGJERINGSPARTIET HAR SPESIALISERT seg på fylkesmenn ut fra den gamle venstre-regel om partifeller i alle ombud. Noen fikk sin belønning før okkupasjonen, noen etter.

rere til møte på Hamar i Festiviteten, mandag 24. februar kl. 11.

På møtet vil NS fører, Vidkun Quisling tale.

Fylkesmannen vil redegjøre for enkelte særlig aktuelle kommu-

Deres arbeid til at man kunne fremstille en margarin som med hensyn til smak, lukt og øvrige egenskaper sto fullt på høyde med en hvilken som helst plante-margarin, og som var fremstillet av 100 pst. hvalfett.

Jeg vet at min far vurderte hele Deres innsats meget høyt.

Som nevnt måtte hele den norske hvalfangstflåte gå i opplag på grunn av at de tidligere avtakere av hvalolje trakk seg tilbake. Opplaget hadde som kjent meget alvorlige følger for det økonomiske liv i samtlige de kommuner som er spesielt avhengig av hvalfangstinntektene, d. v. s. en flerhet av kommunene i Vestfold fylke, herunder byene Sandefjord, Larvik og Tønsberg.

Når hvalfangstflåten atter kunne bryte opplaget ett år etter, skyldtes dette ikke minst det arbeid De hadde utført for å åpne nye markeder og anvendelsesmuligheter for hvaloljen.

DET BEVEGET GENERAL-KONSUL HILDISCH

meget å få dette brev like før han døde av den behandling han hadde fått av vasall- og

tale interessante kjensgjerninger med hans grunnleggelse av De Nordiske Fabrikker i 1912, og videre ledelse av konsernet.

Til å lede byggearbeidet har han opplyst for undertegnede at han ansatte den visse fremrakende ingeniør Carl Fredrik Holmboe, med en årsgasje av 12,000 kroner. — Denne sikkert store og vel internasjonalt anerkjente kapasitet utnevnes i et herværende dagblads nyttårsnummer til «norsk fettindustri grunnlegger» og rangerende på høyde med Sam. Eyde og prof. Birkeland.

Dette må nok betegnes som en forsettlig og utilbørlig undervurdering av generalkonsul Hildisch som sammen med noen norske interessenter, sin svoger Brünings og B.B.O. (Brehmen Besigheimer Oelfabriken A/G) er initiativtakeren og den virkelige grunnlegger av DE NO FA.

I direktør Holmboes bok,

«Ingeniør ser seg tilbake», som ånder av en eiendommelig uvilje mot arbeidsgiveren Hildisch, for ikke å bruke et sterkere uttrykk, skriver han at arbeidet ble for-

«På kontoret ble jeg vist inn til firmaets sjef Dietrich Hildisch. Han satt ved sitt skrivebord, iført jakke, ulltrøye og bukser med en rem rundt livet».

På samme side skriver han følgende avslørende bemerkning, og nå er det vel skadefryden over den falne storhet og tidligere sjef som ytrer seg hos herr Holmboe med sin patente «nasjonale» holdning:

«35 år senere ville skjebnen(?) at jeg skulle stå ansikt til ansikt med denne mann iført samme antrekk. Men da var han fange i Aakebergveiens fengsel».

Senere i boken beskriver han slutten på samarbeidet mellom dem i DE NO FA i 1920. Her gir han en meget kjedelig avsløring av arten av sin egen nasjonale holdning slik som den nå engang er hos disse britiske nordmenn og tilstår et regulært forrederi.

«— Det var en slitsom og vanskelig tid, da alt positivt (?) arbeid ble mistenkeliggjort av Dietrich Hildisch. Det var tilslutt intet annet å gjøre enn å få ham fjernet, og etter for-

Jeg har med interesse lest om den berømmelige politinspektør, som re-

slag fra meg nektet Lever Bros. DE NO FA kreditt, hvis Hildisch fortsatt skulle ha ledelsen.

Dette virket og vi så ham ikke mer. Etter en tids forløp solgte han sine aksjer til A.s Lilleborg Fabrikker».

Som man ser gikk det forholdsvis lett

å få fjernet Hildisch fra hans hjertebarn og livsverk DE NO FA — med britisk hjelp. En slem anstøtssten var jo hans store aksjepost, 1154 aksjer. «Han solgte sine aksjer til A.s Lilleborg», skriver Holmboe så greit og tilforlatelig. Men det foregikk nok litt av hvert bak kulissene før dette salg ble fremtvunget. — Hildisch påstod at det voldte ham et milliontap. Deltakere her var etter hva er opplyst de avdøde samfunnsstøtter, direktør Nils Sørensen, advokat Wilhelm Nicolaysen, Creditbanken og Lilleborg. En må si med Max Manus:

(Forts. side 4)

nans ordførere

Et dokument fra det gode samarbeidets tid

REGJERINGSPARTIET HAR SPESIALISERT seg på fylkesmenn ut fra den gamle venstre-regel om partifeller i alle ombud. Noen fikk sin belønning før okkupasjonen, noen etter. En av den første kategori var Knut Nordanger i Hedemark fylke.

Han var i funksjon en god tid ut i okkupasjonen og var med på å tilsette nye ordførere. Ja, han hadde igrunnen et godt samarbeid med mange av de staute menn, som tok ansvaret for sin kommunes ve og vel på seg i den vanskelige tid og som etterpå har fått belønningen i form av dom, fengsel og inn-draging. Som et bevis for den gode forståelse skal vi gjengi et sirkulære, som fylkesmann Nordanger sendte til Hedemarks ordførere, datert 17. februar 1941:

«Etter oppmoding av Nasjonal Samlings fylkesfører i Hedemark innkalles hermed fylkets ordfø-

rere til møte på Hamar i Festiviteten, mandag 24. februar kl. 11.

På møtet vil NS fører, Vidkun Quisling tale.

Fylkesmannen vil redegjøre for enkelte særlig aktuelle kommunale spørsmål (budgettforberedelsene, forsyningsspørsmål, den administrative nyordning i kommunene m. v.) og ordførerne vil i den utstrekning tiden tillater det få høve til å uttale seg og stille spørsmål om ting av særlig interesse for kommunene».

Ja, disse var ordene. Og det var dengang. Tenk bare på, hvilken betydning det hadde for ordførerne å få en orientering av den anerkjent dyktige kommunemann, Knut Nordanger. Det har uten tvil bidratt til at alt gikk så bra som det virkelig gjorde i Hedemark. Men men — det hele var etter Londonrømlingenes mening ulovlig og Nordanger burde derfor ha slått følge med sine ordførere, da de ble stillet for retten.

Avslørende opplysninger —

Forts. fra side 1.

kelse, som de ansvarlige flyktninger er blitt gjenstand for etter deres tilbakekomst i 1945. Min samvittighet forbyr meg dette, og innerst inne nærer jeg den dypeste forakt for den politiske ledelse, som det norske folk ved valgene i oktober har gitt en overveiende majoritet i stortinget. Det er hverken rett eller rettfærdig å gi forrederpartiet carte blanche til å sitte i høysetet og slå seg for brystet og dertil drive en uhørt menneskejakt på medlemmene av det parti, hvis stifter og leder avsløret landsforrederiet i 1932. Denne min oppfatning er så sterk at jeg har holdt meg borte fra de anderledes tenkende nordmenn her i Argentina for ikke å vekke unødig splid, mens det derimot er den frekkeste løgn at «jeg er gått over til fienden under krigen», som Mot Dagisten Leif Borthen insinuerer. For tyskerne har jeg nemlig aldri hatt noen forkjærlighet og likeså litt nu som noen gang tidligere dyrket deres selskap. En annen sak er

det at jeg respekterer deres flid og dyktighet på samme måte som jeg tar en bestemt avstand fra den fortsatte menneskejakt på NS-medlemmer som den norske legasjon her i Buenos Aires praktiserer. Jeg har nemlig uomtvistelige beviser i hende på at den norske legasjon har brutt borgfreden her i landet og skadet og vanskeliggjort tilværelsen her for mange av de tidligere NS-medlemmer, som den fører liste over. Jeg har all grunn til å anta at det først og fremst har vært herr Borthen som har vært mester for denne hellige trafikk og om hans «velsignelsesrike» virksomhet som presseattache i Buenos Aires skal jeg få meddele følgende:

UNDER SITT FIREARIGE VIRKE her har han øyensynlig ansett det som sin hovedoppgave å sverte Peronregimet etter noster ved enhver anledning, særlig ved hjelp av Dagbladet, hvor han tidligere har vært ansatt som journalist. Nevnte avis har nemlig vist seg å være «vel underrettet» når det har vært tale om

å kunne servere løse rykter gjennom «spesialtelegrammer» (mest luftpostbrev) enten herifra eller fra Montevideo i nabostaten Uruguay, hvortil herr Borthen øyensynlig er reist, når temaene har vært for farlige til å sendes fra den argentinske hovedstad. I fire år har man måttet døde denne Peron-hater og alle hans infame angrep på dette landet og dets nuværende styre. Det hadde vært den letteste sak å oversette alle hans løgnhistorier til spansk og forelegge dem for de argentinske kretser, som ville ha påskjønnnet hans virksomhet ved utvisning, men selv om dette av hensyn til det norsk-argentinske vennskap burde ha vært gjort er det blitt unnlatt. Jeg har imidlertid all grunn til å tro at de argentinske myndigheter har vært fullt oppmerksom på mannen og hans fiendtlige innstilling, men de har utvist en så høymodig overbærenhet mot ham og en slik tålmodighet at det må beundres. Nu er vi Gud skje lov kvitt denne utglidde, intellektuelle salonkommunist, som sto til Dagbladets tjeneste ved enhver anledning.

ELLERS, HERR REDAKTØR, KAN JEG BEKREFTE at NS-

kolonien (hvis et slikt uttrykk overhodet kan brukes) øker langt hurtigere enn den andre, som sikkert ikke er oppe i det 500 tall som herr Borthen angir. De forfulgte kommer hit fra alle mulige kanter og gjør det stort sett bra, når de blir kjent med forholdene. Det er som bekjent sorte får i alle land, og det har også vært noen blant dem som er kommet hit. Ved enkelte anledninger har jeg med sorg sett at det finnes dem som lider av forfølgelsesvanvidd og søker trøst i flasken. Dette er forståelig når man tenker på hva de fleste har vært utsatt for av forfølgelser, men ikke forsvarlig. — Forøvrig har jeg under mitt snart 43-årige opphold her i landet truffet atskillige andre nordmenn, som ikke har lidd av forfølgelsesvanvidd, men allikevel trøstet seg med flasken!

PA SLUTTEN AV INTERVJUET sier herr Borthen at «argentinerne undrer seg over hvorfor de aldri får besøk av gode norske kunstnere. Musikken danner det eneste lyspunkt i den ellers så fullstendig kulturløse byen — Buenos Aires» — Dette hans nye taktløse angrep på Argentina skal jeg ikke komme nærmere

inn på denne gang, men derimot vil jeg påpeke at det argentinske publikum er særdeles godt vant og kresent på musikkens område og at Norges største og en av verdens aller største nulevende sangerinne, fru Kirsten Flagstad, har vært her og lagt hele den «kulturløse argentinske hovedstaden» for sine føtter. Foruten henne har operasanger Ottesen gjort en strålende lykke her i byen, men ved intriger fra den norske legasjons side kunne han ikke utnytte sin suksess og reiste videre. Etter forlydende skal han sitte i en god stilling i en annen sydamerikansk republikk og kommer sikkert til å la høre fra seg igjen.

ANDRE STORE SANGERE MED INTERNASJONALT RENOMME som kan tilfredsstille det herværende, ifølge hr Borthen «kulturløse publikum» har Norge såvidt meg bekjent ikke, bortsett fra fru Kaja Eide Norena, som nu trekker sterkt på årene. Det er derfor ikke godt å se, hvilke andre store norske kunstnere, som skulle kunne utnytte argentinerne interesse for norsk musikk for tiden. De to store som har vært her har herr Borthen utvilsomt forsøkt å tie ihjel, fordi

den ene har vært gift med et medlem av Nasjonal Samling og den annen selv har vært medlem

TILLAT MEG Å DEMENTERE at det her i landet finnes noen norsk «Nazistforening» som tar imot og organiserer hjelpen til de forfulgte. En annen sak er det imidlertid at de som kan hjelpe sine lidelsesfeller etter beste evne til tiden er inne til å danne en virkelig stor organisasjon og søke oppreisning overfor det nuværende norske styre som forsøker å tåkelegge sin Moskva-fortid og har tatt på seg en patriotisk maske. Dette minner uhyggelig om ordskråket om den prostituerte, som blir hellig når hun blir gammel, men i Kreml vil utvilsomt dette styre være ansett for overløpere og bli behandlet deretter hvis den nye store krig kommer. Om ikke før, så vil da det norske folk komme til å forstå at det er blitt bedradd av dem som nu sitter ved makten og som er ansvarlige for den klappjakt som drives av den norske legasjon på tidligere medlemmer av Nasjonal Samling på en fremmed stats territorium.

Buenos Aires, ultimo jan. 1950.

E. Ljosaa.

«8. MAI»

Kristiansund N.

Box 41

Utgiver og redaktør
Nils VikdalForretningsfører
Per Kvendbø

Kontor: Fløyveien 25 — Telefon 1330

Abonnementspris kr. 12.— pr. år

Positive og nasjonale oppgaver

Folk flest vil ikke ha noe mere snakk om rettsoppgjøret. De var med i den første tiden under den oppiskede stemning, de var også med under de første skuebrødsprosessene, da de ennå trodde på oppjøret. Men nå er folk trette av de snart fem års uavladelige hekseprosesser, de fyller ikke lenger rettssalene og de leser knapt nok referatene, hvor farvet de enn er. Det eneste kan være når en eller annen stor entreprenørsak kommer for retten, men også de drar ut og vi blir ikke ferdig med dem før kanskje neste år engang, og da blir det bare små episoder — hvis da ikke selve den prinsipielle prøvelse av hele oppjørets grunnlag kommer innen den tid.

Men — alle de døpte, de straffede, de ribbede, hva med dem? Jo, av dem forlanges det at de skal angre og glemme.

For det første punkts vedkommende skal vi nøye oss med å gjengi sluttrepikken i Birger Kvittings bok «Angrer du ikke?», som utkom på Gripar forlag ifjor:

«— Etter nøye å ha veiet for og imot ble de synsmåter jeg nå straffes for så sterke, at de ble til en overbevisning — en tro som jeg fulgte og som jeg av ærlighet overfor meg selv ikke angre på. At denne mangel på anger skal være en så stor feil — kan jeg ikke forstå. En kan da ikke angre på noe som en har gjort ut fra den beste hensikt og mening».

Og slik er det vel med de fleste. Når begivenhetene kommer mer på avstand, blir den følelse stadig sterkere: Jeg handlet rett, selv om prisen ble høy, og jeg vet at jeg handlet rett. Uten meg og uten alle de andre offervillige ville vårt land ha blitt et protektorat og vi alle flådd til skinnen, mens sannheten er, at de som fant veien hjem igjen ved de alliertes okkupasjon, kom til en velordnet administrasjon og til et folk, som takket være felles innsats hadde overlevet fem års besettelse.

Og så skal vi glemme! Å nei, så lett går det ikke. Vi tenker ikke bare på dem, som ble sperret inne bak piggtråden under mindreverdige ledelse og med et vaktmannskap som var en skam for landet. Vi tenker kanskje mere på kvinner og barn, som ble igjen hjemme uten forsørger, uten forsvar og som i mange tilfeller ble jaget fra sitt eget hus. De var som utstøtte av samfunnet og føler seg fremdeles som satt utenfor. Det er merker på både kropp og sinn etter dette, og det kan ikke og skal ikke glemmes. Og den som på en eller annen måte forsøker på det, vil til enhver tid bli stillet overfor det faktum, at hun og han er frarant sine statsborgerlige rettigheter. Og mange av de økonomisk ribbede opplever fremdeles, at Erstatningsdirektoratets nidkjære og til dels nye koster er ute med sine krav. Det er således ikke lett å glemme, selv om man aldri så gjerne vil.

Det er under disse forhold at Forbundet for Sosial Oppreis-

Frimodige spørsmål til direktøren på Ilebu

Eplet faller ikke langt fra stammen, sier ordtaket. Men det kan senere komme på trill — og er terrenget bratt og glatt, vet vi hvordan det dessverre kan komme til å gå.

Jeg måtte meditere over dette da jeg i «8. Mai»-julenummer leste at det er Helge Gleditsch som er direktør på Ilebu ex Grini. Det har seg slik at far min var en stor beundrer av hans far, som også var offiser. Senere falt det i min lodd å få daværende major, senere oberst K. Gleditsch til sjef. Herunder kom vi hverandre nokså kloss på klingen. Min far hadde ikke tatt feil. Herr Gleditsch hadde betydelige evner, i særlig grad som topograf og direktør ved Norges Geografiske Opmåling. Men størst forekom han meg alltid som innsiktsfullt medmenneske, den ubestikkelige redelighet, en mann av ære, kultur og tradisjon.

Det gledet meg ytterligere da Ellen Gleditsch også tilførte slektsnavnet ære ved sine små men litterære perler, og den unge og håpefulle løytnant Helge Gleditsch viste seg å være en meget tiltalende idrettsmann og skisportsmann.

Da jeg så hørte at en Gleditsch var blitt direktør ved Ilebu, tenkte jeg at godt, så blir det ikke bare navnebytte og ny dialekt, — men systemskifte og vensensforskjell på tysk og norsk konsentrasjonsleir, på krigsleir og fredsleir, på tyranni og demokrati. —

Men hva nå, herr direktør Gleditsch? Skal vi tro halvdelen av de skamløse, svakt motsagte skildringer som er sivet ut fra Ilebu i årenes løp, må De etter min vurdering enten være kommet på trill, som de sier på Vestlandet, eller De har av andre grunner ikke vært oppgaven voksen. Var direktivene fra hvem i Oslo for overmektige, — eller hvordan?

Når jeg nå på toppen av alt det andre leser at kriminalfangen Westbø — etter oppdrag av politiet? har fått boltre seg på Ilebu som tyster og provokatør med «innsnugling» av brennevin (judasdrink), arrangerte rømninger osv., da må det være tillatt å spørre:

— Har De hatt kjennskap til dette? Og i så fall, selv om det

else å bruke en kriminalfange (morder? i sin tjeneste?, — syns De det går an for Deres gode navns skyld, — for husk at De er da ikke alene om slektsnavnet.

Såvidt jeg skjønner er denne Westbø den samme som sonet en dom på 10—12 års fengsel for å ha stukket ned en mann med kniv. Var det ikke omtrent

Kan vi så si at på tjenerskapet kan herskapet kjennes?

Da jeg leste Deres navnetrekk under den landsforvisningen av NS-fangen, tidligere løytnant Helge Gleditsch, da ble jeg meget bedrøvet på vegne av Deres fars uplettede navn og særdeles gode renome.

Sagaen forteller om store og små menn. Også i fremtiden vil menn — små fordi de ikke helholdt redeligheten fremfor alt, og det gode, gamle, norske høvdingesinn.

Den skuffede.

E. S.

Etter at ovenstående var skrevet på grunnlag av det jeg har hørt og lest om Ilebu 1945—46, har jeg truffet en Ilebu-fange som ble innlosjert der i 1949 og kom ut nå til jul.

Han forteller at det var et såre trøstesløst sted, hvilket vel er planmessig tilsiktet? Om enn helsa var skral, så var han dog arbeidsfør da han «åka inn», men gikk betydelig ned i vekt og kom ut som sykehuspasient. Men, sier han, ørkenen Pinebu var ikke uten Oaser. For det første kameratskapet blant fangene, og for det andre: direktøren, overlegen og reservelegen. Uten de medmenneskelige egenskaper disse syntet, vilde livet på Pinebu ikke være til å holde ut.

Etter hans mening gjorde direktøren det han kunne for å bedre forholdene og reiste til Oslo for å tale fangenes sak i Fængselsstyre og Departement. Men så vidt han kunne forstå var det i disse høyverdige institusjonene byggen bodde, — her holdt man fremdeles isfrontens siste skanse. — At direktør Gleditsch kom til kort overfor denne midlertidige almakt, kan man vanskelig bebreide ham. Hadde han satt sin stilling inn og gått fra borde, vilde man vel bare fått en hårdere herre i stedet. Ansvaret for

REFLEKSJONER

DET MÅ ARBEIDES MERE

det må produseres mere, det er dagens maktaveres stadige omkvede, hver gang de våkner opp av sin sosialistiske rus og ser hvorledes vanhelighetene fårner seg opp omkring dem. Men dette forhindrer ikke, at NS-folkene skal holdes utenfor sitt arbeid og at mange av dem må henselepe i konsentrasjonsleirene og dermed spille både sin og en hærskares av vaktens produktive arbeidskraft. — Maktavernes formaning faller ikke alltid i god jord blant deres egne tropper. Ved Moss Glassverk fant 21 arbeidere på å gå til nedsettelse av arbeidstempoet og bedriften var nødt til å gå til arbeidsretten med saken. — Denne gang sa arbeidsretten enstemmig, at denne form for sabotasje var rettsstridig. Parolen holdt. Kommunaltidende med det betegnende navn «Friheten» er rystet over slik enstemmighet. Tenk, at Norge er sunket så dypt, at det skal være forbudt å senke arbeidstempoet. Det er da måte på tyranni, som arbeidernes egen regjering setter igang. Det er ikke umaken verd å ofre mange ord på dette, men bladet kunne jo for en gangs skyld spørre den store frelser i Moskva, hvorledes han behandler folk, som tillater seg å senke arbeidstempoet.

«SOM KJENT VAR HELLER IKKE

den norske frigjøring et verk av det norske folket». Dette leser vi i en utenriksoversikt i hjemmefrontens spesielle organ «Verdens Gang» 4. februar 1950. Og vi som trodde, at det var Berggrav med tåkeluren, Pål Berg med takketalen, storkorsridderne og hele den hjemmefronten, som dukket opp 8. mai og deretter, som hadde frelst landet. Riktignok er det blitt påfallende stille omkring dem i det siste, men at erkjennelsen av deres uformuenhet skulle komme fra deres eget hoforgan, var og er en overraskelse, som gir løfter for fremtiden. Kanskje de også en lys dag vil komme til den sannhetens erkjennelse, at Norge ikke var i krig etter 10. juni 1940 etter høytidelig og skriftlig forsikring av den eneste ansvarlige, som ble igjen i landet sammen med oss andre dødelige.

Pavens radiobudskap

Lille-juleaften sendte Paven ut et radiobudskap, hvorav vi gjengir et avsnitt som hadde adresse til noen bestemte land i Europa, hvorav også Norge.

Da ville det være mulighet for fred her i landet også. Men la erkjennelsen komme, før det blir for sent!

ENGLENDERNE ER ET MERKELIG FOLKEFERD

«... vi har mye å lære av dem. Les denne lille historie.

Forleden var det i London premiere på en engelsk politifilm «The Blue Lamp». Rent bortsett fra den filmatiske prestasjon var premieren interessant, fordi man lærte en hel del om forholdet mellom politi og aimenhet — et helt annet forhold enn på fastlandet og i vår egen avkrok. Btegnende er det at et stort søndagsblad brakte sin omtale av filmen under en fire-spaltet overskrift «How Wonderful our Policemen are». Den gjensidige sympati mellom publikum og politi gir seg også praktiske utslag. I det siste år har det vært usedvanlig mange mord i storbyen og alle disse er blitt oppklart takket være offentlighetens blikstand. Når tillitsforholdet er så stort, skyldes det først og fremst politimannens hjelpsomhet og sans for humor — noe som våre egne burde legge seg etter istedetfor bare å være politistatens representanter. Dette er ikke noen bebreidelse mot den enkelte politimann, for han gjør det sikkert så godt han kan under plisken, men det er en anklage mot systemet, som er blitt slik at barna skremmes med konstabelen slik som de før i tiden ble skremt med feleren. Og systemforandringen må komme ovenfra. Men det er det lite håp om med den nuværende toppledelse, som mener at individet er til for hans og statens skyld.

HVEM KJENNER IKKE DR. RALPH BUNCHES NAVN?

Han var grev Bernadottes etterfølger som FN-megler i Palestina og vant der en personlig stor seier. Førre vet vel, at han er neger og at han idag forbitres av det amerikanske rasehat. I «American Magazine» 13/1 1950 skriver han, at han ikke kan oppholde seg i den amerikanske regjeringsby på grunn av rasefordommene blant den hvite befolkning. Etter at han var kommet hjem fra sin seier i Palestina ble han av Truman tilbudt stillingen som viseutenriksminister, men avslø etter sigende, fordi han ikke ønsket å bo i Washington på grunn av de mange rasefordomme i denne by. I tidsskriftet «American Magazine» skriver han: «Når jeg oppholder meg i Washington, kan jeg ikke kjøpe et måltid mat, bestille en drink, gå i kino, eller — med ganske få unntakelser — innlosjere meg på et hotell med mindre

igjen hjemme uten forsørger, uten forsørger og som i mange tilfeller ble jaget fra sitt eget hus. De var som utstøtte av samfunnet og føler seg fremdeles som satt utenfor. Det er merker på både kropp og sinn etter dette, og det kan ikke og skal ikke glemmes. Og den som på en eller annen måte forsøker på det, vil til enhver tid bli stillet overfor det faktum, at hun og han er frarøvet sine statsborgerlige rettigheter. Og mange av de økonomisk ribbede opplever fremdeles, at Erstatningsdirektoratets nidkjære og til dels nye koste er ute med sine krav. Det er således ikke lett å glemme, selv om man aldri så gjerne vil.

Det er under disse forhold at Forbundet for Sosial Oppreisning har begynt sitt arbeide og har muliggjort Rettskontorets fortsatte virke. Tusener og atter tusener av de forfulgte har sluttet opp om Forbundet, og der kommer flere og flere etter hvert. — Dets mål er klart: Full sosial og økonomisk oppreisning og revisjon av hele rettsoppjøret. Det må gåes helt til bunns i problemene, ikke for å straffe de virkelige skyldige — vi har hatt nok av prosesser nå — men for å finne frem til kjensgjerningene og bringe fred og forståelse inn i samfunnslivet igjen.

Dette er positive og nasjonale oppgaver. De, som overvintret i den hårde tid har meget å lære av hverandre. Det første burde være fordragelighet og borgfred.

Da først vil vi bli et t folk.

I ryggen istedetfor - på ryggen

En som våger å si fra

I dag er det ikke mange av næringslivets menn, som våger å si fra. De frykter represaller fra den store bøygen. Hvor berettiget denne frykt er skal vi ikke uttale oss om, men vi finner det velgjørende, når noen uten hemninger sier det, som alle mener, og er villig til å ta konsekvensene av det. Betegnende nok sies det i annonform, noe som kan få en utenforstående til å spekulere på, om der ennå finnes rester av en såkalt »borgerlig» presse her i landet. Annonseren er fra firmaet Anth. B. Nilsen & Co. kjent ikke minst fra sitt opphav, den berømte Elias Kremmer, som har gleden mange mennesker med sine bøker om glade borgere m. m. Da denne annonse skyter midt i blinken, tillater vi oss å gjengi den i våre tekstspalter:

MARSHALL-PLANEN

gir oss en støtte som vi ikke kan verdsette høyt nok. Vi får kull, olje, maskiner, korn og en hel del andre varer og kan på denne måte spare på våre begrensede valureserver. Men Marshallplanen er også et uttrykk for en økonomisk ide om et utvidet samarbeid mellom frie land. Tanken er å øke varebyttet på et friere økonomisk grunnlag — også ved omfattende tollunioner mellom større grupper av land

For Norge er det en livsbetingelse å bli med i denne aktivisering av uten

rikshandelen. For oss er det framfor alt nødvendig å øke eksporten. Vi kan ikke bygge vår levestandard på gaver fra eller lån i utlandet. Vi kan heller ikke vente at våre amerikanske velyndere skal holde oss under armene lenger enn strengt nødvendig. Og vi bør gjøre oss fortjent til den hjelp vi får.

Som det sømmer seg et fritt og anstendig folk, bør vi instille oss på at hver vare vi importerer til syvende og sist skal betales ved hjelp av eksport — eller tjenester vi gjør utlandet. Til det trenges pågangsmot og hardt arbeid. De fleste utlendinger mener at vi synes å være godt rustet for oppgaven, med vår effektive handelsflåte, vår erfarne eksportstand, våre velfunderte banker, vår gode tilgang på kraft og råvarer. Men det er ikke alle som er oppmerksom på, at det og så trenges en forståelsesfull og framskrittsvennlig innstilling fra myndighetenes side — en næringspolitikk som beforder konkurranse mellom produsentene og tillater og oppmuntrer disse til å finne fram til de beste og billigste produksjonsmetoder. Det trenges ingen subsidier — bare måteholdenhets fra Statens side.

En fordomsfri fabrikantstand med Staten i ryggen — istedetfor på ryggen — er den beste garanti for økt eksport, velstand og frihet.

sen. Var direktøren fra hvem i Oslo for overmektige, — eller hvordan?

Når jeg nå på toppen av alt det andre leser at kriminalfangen Westbø — etter oppdrag av politiet? har fått boltre seg på Ilebu som tyster og provokatør med «innsnugling» av brennevin (judasdrink), arrangerte rømninger osv., da må det være tillatt å spørre:

— Har De hatt kjennskap til dette? Og i så fall, selv om det muligens f. t. går an for norsk politiledelse og norsk justisled-

Katynskogen og Sachsenhausen

Takket være den rømte polske statsminister Mikolayzyk fikk vi da vite sannheten om myrderiene i Katynskogen. Det var ganske enkelt slik at russerne ønsket for alltid å bli kvitt brysomme og farlige nasjonale elementer. Offiserer og menige i titusenvís forsvant i massegravene. På kanten av graven fikk de sitt nakkeskudd, og dermed var de på plass. Enkel, billig og praktisk metode, får en vel si. Ikke så med tyskerne. De må ha vært mer enn alminnelig upraktiske og dumme, når det gjaldt å avlive større mengder av f. eks. jøder og norske sabotører. I stedet for å bruke russernes enkle og billige metode, går de hen og bygger uhyre millionanlegg av gasskamre og krematorier, bruker opp millioner av mark i dyrebare materialer, arbeidskraft og elektrisk strøm, og det midt under en storkrig da alle resurser trengtes for krigføringen!

Nå, jeg forstår ikke dette, hvis det ikke kan forklares ut fra deres medfødte sadisme som er egen for alle ekte tyskere. Eller også må de ha fått varig svekkede sjelsevner etter første verdenskrig. Den gang var de i alle fall så praktiske og sparsomme at de brukte falne russere og myrdede fanger i tusental til såpeproduksjon og grisemat. Vi husker vel det? Forstår ikke at de ikke gjorde det samme nå, da tilgangen på råmaterialer var så meget større, jøder i jøder i millontall å ta av! Kanskje millontall å ta av! Kanskje har de fått smør og fett nok fra Norge.

Hva gasskamre og krematorier angår, er det ellers meget som ennå er dunkelt. Ifølge norske aviser i 1945 og 1946 skulle tyskerne allerede i 1942 ha gasset og kremert ca. 4 millioner. Dette skulle tyde på en kapasitet på ca. 8—10 000 pr. døgn, etter at det var blitt noe videre å ta av.

Herr redaktør Røgeberg derimot, så såvidt jeg erindrer, i radio forleden at

bedre forenede og reiste til Oslo for å tale fangenes sak i Fængselsstyre og Departement. Men så vidt han kunne forstå var det i disse høyverdige institusjonene bøygen bodde, — her holdt man fremdeles isfrontens siste skanse. — At direktør Gleditsch kom til kort overfor denne midlertidige almekt, kan man vanskelig bebreide ham. Hadde han satt sin stilling inn og gått fra borde, vilde man vel bare fått en hårdere herre i stedet. Svaret for forholdene ved Pinebu Kulturleir må derfor falle på de herrer justisminister Gundersen og direktøren i Fængselsstyret Kyhn Gløersen (samt hans styremedlemmer).

Om overlægen og reservelægen sier fangen at de aldeles ikke var beslektet med bullbiterne. De var som læge til pasient, som menneske til menneske. Vi er mange som velsigner dem for deres dyktighet og godhet. Men de karrige forhold og det nådeløse reglement satte trange grenikker ikke blir skiftet ut — av den ser, men leger og samaritanere, det var de. Og jeg håper de grunn.

D. s.

«8 mai»

går uavkortet inn for sannheten, og krever rettferdighet i alle spørsmål.

det særlig var mot slutten av krigen at gassing og kremasjon tok til for alvor, idet tyskerne var redd for at fangene skulle sladre til hele verden om grusomhetene i leirene. Noen ble riktig nok løslatt eller sendt hjem, men det var vel helst slike som ikke kunne tenkes å ville sladre, f. eks. Olav Røgeberg. Ellers kunne det være av interesse å vite om anleggene stod ferdige allerede ved krigens begynnelse, hva slags gass som ble brukt, og om folk flest i Tyskland visste hva som foregikk. Det burde de jo visst når de så og luktet den kvalme røken til hver tid. Forhåpentlig vil historieskriverne få pålitelige opplysninger, slik at de nakne fakta kan bli stående i historien og ikke bli strøket som historien om såpeproduksjonen.

O. H.

Pavens radiobudskap

Lille-juleaften sendte Paven ut et radiobudskap, hvorav vi gjengir et avsnitt som hadde adresse til noen bestemte land i Europa, hvorav også Norge.

Paven vender seg mot de som har ført tusenvis av uskyldige mennesker i ulykke, nød og elendighet, idet han uttaler:

«Da spørsmålet om skylden for en ulykkelig krig og også spørsmålet om det politiske ansvar ble reist og utløste bølger av hatefulle straffeforholdsregler, ble Vårt hjerte fylt av bitter smerte, ikke bare på grunn av denne nye ulykke som har kastet tusenvis av uskyldige familier ut i nød og elendighet, men også fordi Vi i dette måtte se et nytt tegn på frafallet fra Kristi ånd. Den som vil være en ærlig kristen, må kunne tilgi! «Du onde tjener,» heter det i lignelsen i evangeliet, «skulle ikke du også ha forbarmet deg over din medtjener, likesom jeg har forbarmet meg over deg?» Kjærlighet og barmhjertighet står ikke i motsetning til rettferdighet, men det gjør tranghjertethet, hevnløse og gjengjeldelsestrang, særlig når gjengjeldelsen øves av offentlig myndighet og er rettet mot medmennesker som mere har tatt feil enn feilet, eller når en forbjent straff forlanges ut over alt hva rimelighet tilsier. Må Gud fylle alle som er gitt ansvar, med tilgivelsens ånd; så sant samfunnet ikke er truet, bør man snarest oppheve alle særlover; så mange år etter kamphandlingenes opphør skaper de bitterhet i familiene og hos de enkelte mennesker mot det fellesskap som de er tvunget til å lide i.

Vi gjentar derfor Vår bønn til de ansvarlige myndigheter særlig i kristne stater at de i Jesu Kristi navn nå gjør storsinnet bruk av sin benådningsrett og lar den mildhet og rettferdighet som er kommet til uttrykk i den alminnelige lovgivning, råde. Religion og fromhet svekker ikke lovens kraft og nedsetter ikke borgerens aktelse og respekt for loven. Tvert imot vil handlinger som er diktert av et ekte kristent sinnelag, bevirke at de som får sin straff ettergitt, vil begynne et nytt liv som følge av en oppriktig og vedvarende sinnsforandring i troens tegn. Vi ber sammen med alle Våre sørgende om denne trøst, for Våre barns glede er Vår glede. Alle rede nå takker Vi de regjerende myndigheter som har oppfylt Vårt ønske, og som har gitt Oss tilsagn om at de vil oppfylle det.»

hvite befolkning. Etter at han var kommet hjem fra sin seir i Palestina ble han av Truman tilbudt stillingen som viseutenriksminister, men avslo etter sigende, fordi han ikke ønsket å bo i Washington på grunn av de mange rasefordommer i denne by. I tidsskriftet «American Magazine» skriver han: «Når jeg oppholder meg i Washington, kan jeg ikke kjøpe et måltid mat, bestille en drink, gå i kino, eller — med ganske få unntakelser — innlosjere meg på et hotell med mindre jeg holder meg til byens negerkvarter. Den amerikanske antireligøse og antirasemessige opptreden gjør såvel den amerikanske grunnlov som De forente nasjoners charter til tomt blendverk.»

Vi skulle ha lyst til å komme med en liten bemerkning, da vi er sikker på, at våre egne høye herrer i menneskehetens navn vil fordømme den amerikanske bornethet og de tåpelige fordommer. Men — da ble vi nødt til å fortelle, hvorledes de samme herrer behandler sine egne landsmenn — ikke de to hundre tusen tyskarbeidere, men dem som av overbevisning og tro tok åket på seg og reddet landet fra kaos og tysk formynderstyre, da de selvsamme herrer hadde lagt landet åpent for okkupasenten for omgående å innskipe seg til øyriket Englands sikre tilfluktsrom. Vi behøver visst ikke å rippe opp i det, for nå er det kjent og erkjent av nesten hele befolkningen. Vi skal derfor nøye oss med å minne om mannen som satt i glasshuset og lekte med stenene.

SELV I DAGBLADET

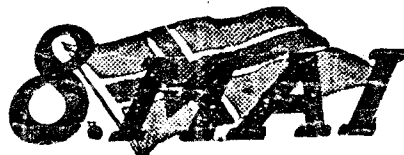
kan man finne enkelte gullkorn. Her er ett av dem, hentet fra 21/10 1949 og undertegnet A. H.:

«At kirken har leide æren av den norske motstandsbevegelsen under okkupasjonen har vi hørt før. Men at dette dogme er gjort til obligatorisk pensum til eksamen artium, er det kanskje flere enn jeg som ikke visste. I biskop Fjellbus lærebok for gymnasiet «Hva er kristendom» står det side 39, under «Guds evige krav» med rene ord at det var kirkens budskap som ga vårt folk mot og kraft til å holde ut den tyske okkupasjon. Dette er også godkjent av Kirke- og Undervisningsdepartementet 19. august 1946»

Vi skal ikke innlate oss på å diskutere denne påstanden, som er fremst med biskopelig pondus, men innskrenke oss til å konstatere, at herr Fjellbu stakk av til Sverige så snart anledningen var der, og han kan således ikke personlig innkassere takken for at kirkens budskap ga vårt folk det påståtte mot og kraft. Men det tenker vel hverken han eller hans tilhengere på. Hovedsaken er jo å få sagt det.

AVERTER

ABONNER

Kongeriket Norges Høyesterett

(Forts. fra side 1)

råde skal prestere noe som raker opp over det almene eller midelmådige. Vi kan nemlig ikke forlange, at de skal ha mere vett enn de har fått i vuggelage eller større innsikt, enn de ved normal flid har vært istand til å tilegne seg, men hva vi kan forlange av dem er, at de ikke ved opplagte dumheter eller tåpeligheter skal kompromittere sin stand eller sitt fag. I hvilken utstrekning våre juridiske professorer har gjort seg skyldig heri, skal jeg for nærværende ikke gå nærmere inn på. Derimot akter jeg noe nærmere å se på, hva den samlede Høyesterett eller enkelte høyesterettsdommere har foretatt seg i relasjon til dette spørsmål.

HØYESTERETTS LOKALER OG KONTORER her i Oslo og samtlige høyesterettsdommere som enten var bosittende i Oslo eller Aker, kom sammen med, at Oslo og Aker ble okkupert samtidig i okkupasjonsmaktens vold, og Høyesterett mistet derved ethvert skinn av statsmakt, som de tidligere måtte ha ansett seg å være i besittelse av. Hva man enn måtte mene om omfanget og utstrekningen av en slik hypotetisk statsmakt, kan der vanskelig herske tvil om, at den var opphørt, idet Høyesterett kom i okkupasjonsmaktens vold. Det er for det første en grenseløs dumhet av Høyesterett å ville forsøke å utøve en statsmakt som den selv burde være den første til å forstå, at den ikke lengere var i besittelse av. Selvfølgelig har ethvert medlem av Høyesterett som privatmann hatt samme rett som enhver annen nordmann til å tre i forbindelse med sine landsmenn i det øiemed å få organisert den sivile befolkning på en slik måte, at denne kunne gjennom dertil valgte organer åpne forhandlinger med okkupasjonsmakten om en modus vivendi, men det er en komplett misforståelse av Høyesterett å tro, at den kan gjøre noe sådant i egenskap av en 3. statsmakt. Verre enn en forbrytelse er et slikt opplagt feilgrep. Hvor liten forståelse av den foreliggende situasjon det var blant de enkelte medlemmer av Høyesterett, viser den ting at enkelte dommere forsøkte i bortgjemte paragrafer av Grundloven å finne hjemmel og norm for, hvordan Høyesterett hadde å opptre under den foreliggende situasjon. En annen komplett misforståelse var, at medlemmer av Høyesterett antok, at den norske kongemakt fremdeles hadde noe å si i de territorier som gjennom okkupasjon var kommet fast i okkupasjonsmaktens vold.

ETTER FOLKERETTEN VAR DET OKKUPASJONSMAKTENS plikt å innsette en øvrighet eller et styre i de okkuperte territorier. Hvis der fantes nordmenn som var villige til å bistå okkupasjonsmakten med råd eller dåd i dette øyemed, var det eneste som var nødvendig, at de fikk okkupasjonsmaktens approbasjon på hva de forsåvidt måtte foreslå. Fikk de ikke en slik approbasjon, ville deres forslag være helt dødfødt. Men fikk de den, ville enhver approbasjon fra den norske regjering eller kongen være helt overflødig. Disse ganske enkle ting har medlemmer av Høyesterett manglet enhver forståelse av. Deres forskjellige deputasjoner til regjeringen eller kongen har derfor vært helt blottet for enhver praktisk betydning, hva enten de hadde fått kongens approbasjon på hva de foreslo eller ikke. Det eneste positive resultat av dem ville bli, at okkupasjonsmakten fikk rede på hvor regjeringen og kongen oppholdt seg så den derigjennom fikk full rede på hvor den skulle bombe.

HVA SOM HER ER HOVEDFEILEN VED HØYESTERETTS opptreden like etter okkupasjonen er at den forsøker å opptre som en statsmakt. Det skulle den helt avholde seg fra. Derimot skulle dens medlemmer ikke forsøkt å legge noe bånd på rettens øvrige medlemmer, men sagt til disse, at de som nordmenn hadde full frihet til å handle slik som de fant situasjonen krevde det, men at de skule unnlate derunder å opptre som representanter for Høyesterett eller i egenskap av høyesterettsdommere, påberopende seg

DE-NO-FA's grunnlegger -

(Forts. fra side 2.)

Det vil helst gå bra, og transaksjonen kom ikke frem for offentligheten i form av en høyere finansiell kriminalroman a la Upton Sinclair ....

Dette i Oslos forretningsverden dengang ytterst pikante tema uttrykker Holmboe, som UNILEVER i 1921 tillot å bli teknisk direktør i det såkalte norske Denofa, på følgende uoppsiktsvekkende måte:

« — og Lilleborg fant det forenlig med sine interesser å overta Hildisch' aksjeinteresser i DE NO FA. Som følge av denne transaksjon ble der etablert et samarbeid mellom DE NO FA og Lilleborg».

Enkelt og smertefritt og så fremrakende nasjonalt handlet at det var verdt flere Olavskors, you bet!

Men Hildisch fikk et kjedelig innblikk i denne «aksjetransaksjonen»s indre mekanikk, idet han under okkupasjonen fikk se en viss hemmelig protokoll på Lilleborg, og det hevdtes at en viss advokat formelig døde av skrekk ved tanken på hva H. i sin rettfærdige vrede kunne komme til å foreta seg!

Advokatens sønn,

disponent Wilhelm («Bubbe») Nicolaysen, Grav hovedgård Jar, fikk i den herlige frigjorte tid i Morgenbladet for 25. juli 1945 fremtredende plass for følgende utvilsomt straffbare oppfordring til rettsstridig eiendomsinngrep. Av artikkelen gjengis følgende som tilstrekkelig karakteriserer den daværende brølen, de nasjonale rettsbevissthet hos beaumonten:

«Vi har kjempet for frihet, lov og rett. Ved de alliertes verdige innsats og vår kamp ute og hjemme har vi vunnet Vi har da rett til å vise en viss overbærenhet, men for vår egen skyld og for deres skyld som falt i kamp, ble pint til døde eller på annen måte led overlast under okkupasjonsstyret har vi ikke lov til å vise svakhet. Mange av våre egne har kjempet ute. Mange f. eks. i marinen, som har hatt kone

har utført sånne forredning for lønn gjennom lange tider for andre. Og i øyeblikket gikk den bare med halv drift av sin kapasitet. Den hadde altså all mulig grunn til å ta imot mitt tilbud. — Det viste seg imidlertid at den av slo min anmodning som «uten interesse», men først etter så lang tid, at forsinkelsen ikke godt kan forklares på annen måte enn ved at man hadde oppholdt tiden med å forespørre hos trusten» (Unilever).

«Det har betydning å fastslå dette».

DA STORMEN FRA DEN NASJONALE RETTSBEVISSTHET BRUSTE INN OVER HILDISCH OG HANS HJEM

Kl. 12 den 9. mai 1945 stormet 8—10 mann av Gjemmestyrken inn i generalkonsul Hildisch' hus, Drammensveien 61, Oslo. Banden var delvis uniformert, forsynt med H7 armbind, og bevæpnet til tennene — De trengte seg inn til fru Hildisch, som nettopp var kommet hjem fra sykehus etter en hjerneblødning. De forlangte husets nøkler og Hildisch skrev i et brev til sin forsvarer, adv. Heuch Bugge, at en av dem unnså seg ikke en gang for å rive et halssmykke fra fruens hals. Hun ble samtidig etter hva det er opplyst tvunget til å utlevere kr. 50,000 til disse representanter for rettsstaten Norge. Dietrich Hildisch ble omgående «arrestert», og da han i avskjeden omfavnet sin hustru ble den 79-årige mann brutalt grepet i nakken og revet vekk fra henne, så hun falt bevisstløs om på gulvet.

I banden, som ble ført av en to-tre hovedmenn, befant seg en sønn av direktør Carl Fred. Holmboe. Den unge Holmboe, om hvis innsatser for Norge sagaen ellers intet melder, pekte på et kostbart dokument-skap i rosente og sølv, som Denofas direksjon hadde skjennet sin grunnlegger Dietrich Hildisch på hans 75-årsdag og ropte:

Bestillinger mottas på divaner, framstillet av førsteklases materialer. Kr. 130,— pr. stk. + frakt + etterkrav.

Kjell Wentzel-Larsen, Raufoss. Telefon 21 b.

Arkivgransking

Tidligere NS-mann og mangeårig assistent ved Statsarkivet i Trondheim, påtar seg undersøkelser i Statsarkivet om slekter og gårder fra Møre, Trøndelag og Nord-Norge.

Bill. mrk. Arkiv nr. 55.

Svensk pojke

ønskar för bekantskap brev-växling med en norsk pike (med nordisk inställning!) Interesserad av sång, musikk, politik och f.ö. allt sunt. — Svar till «Svensk pojke» nr. 48.

Hallo Østlandet

Frontkjemper og frontsoster med 2 barn ønsker leie hus, hytte eller leilighet hvor som helst på Østlandet. Har fast stilling.

Bill. mrk. «Husløs siden 1945» nr. 51.

Bokføring

for bønder og mindre næringsdrivende kan overtas. — 15 års praksis fra ligningsregnskaper. Skriv etter nærmere opplysninger.

J. Oskar Birkebæk
Revetal på Tønsberg.

Gartner

For en dyktig og pålitelig gartner ell. gartnerske er plass straks ledig. Attester med lønnsforlangende.

Reins Kloster gartneri,
Rissa pr. Trondheim.

Trygve Woxen Johansen

bes oppgi adr. dette blads eksp.

Sveiser

får plass fra 1ste mars eller 14de april på trivelig gård. 12—14 melkekyr + ungdyr. Melkemaschine og drikkekar. Eget væelse. Att.avskr. og lønnsforlangende sendes

A. P. Aass,
Rud, Skreia st.

Pålitelig hushjelp

Divaner

Hvem kan hjelpe?

Ungdom som leser på egen hånd, og som alt er på god vei til å ta igjen det handicap krig og fred har påført ham, men som i siste runde er ved å måtte gi opp grunnet sykdom og uforutsette vanskeligheter i heimen, ber snarest om å få låne 300—400 kroner. Sikker tilbakebetaler.

Bill. mrk. «Spartaner» nr. 56.

Sæterstue

i Østerdalen med peis og sengeplass til 6, tilleie for påske- eller sommerferie.

Ola O. Furuseth,
Stenvika st.

Pikeplass ledig

Frisk, grei pike søkes til trivelig Hedemarksgård ved Mjøsa fra 14/4 1950. God lønn, ordnet fritid. Bill. mrk. «Familiemedlem» nr. 54.

Gårdsgutt

får plass fra 14. april 1950. Attester og lønnsforlangende sendes
Magnar Brateng,
Øvre Snertingdal.
Telefon nr. 310 a.

Bondegjente

27 år, med husmorskole, søker selvst. post fra april. Oppl. og lønnsstilbud til bill. mrk. «Nr. 49»

Hushjelp

søkes av ingeniørfamilie i Kristiansund N. Gode betingelser. Bill. mrk. «Bare voksne nr. 44»

Hjemmevevete puter.

Etter bestilling leverer jeg hjemmevevete puter og lanare

blottet for enhver praktisk betydning, hva enten de fått kongens approbasjon på hva de foreslo eller ikke. Det eneste positive resultat av dem ville bli, at okkupasjonsmakten fikk rede på hvor regjeringen og kongen oppholdt seg så den derigjennom fikk full rede på hvor den skulle bombe.

HVA SOM HER ER HOVEDFEILEN VED HØYESTERETTS opptreden like etter okkupasjonen er at den forsøker å opptre som en statsmakt. Det skulle den helt avholat seg fra. Derimot skulle dens medlemmer ikke forsøkt å legge noe bånd på rettens øvrige medlemmer, men sagt til disse, at de som nordmenn hadde full frihet til å handle slik som de fant situasjonen krevde det, men at de skulle unnlate derunder å opptre som representanter for Høyesterett eller i egenskap av høyesterettsdommere, påberopende seg autoritet for såvidt. For en utenforstående ser det ut som om der har fart en politisk djevel i samtlige eller i et hvert fall de fleste medlemmer av Høyesterett. Når vi nu etterpå leser deres dagbøker fra okkupasjonstiden og ser med hvilken stolthet hver av dem har spilt sin rolle i de dagers begivenheter og med hvilken forkjærlighet de dveler derved, ja da går vår tanke uvilkarlig tilbake til fader Holbergs skildring av Jeppe i baronens seng. Det samme gjør den forøvrig også når vi leser dagboken fra den som i våre dage, røkter Bagierbispens kall.

Oslo, januar 1950.

Gustav Holm.

Kontorsjef Dagfin Torp —

Forts. fra side 1.

Av et brev fra en ulykkelig kvinne — en mor med 3 uforsørkede barn gjengir vi:

«Min mann var elektriker ved Dalen Portland Cementfabrikk og ble i 1941 medlem av NS. 9. mai 1945 ble han fengslet. Han var ved arrestasjonen syk av magesår og levde på streng diett. I fengslet ble han henvist til å spise samme kost som de friske fanger. Av dette ble han selvfølgelig verre og måtte sendes på sykehus, hvor han ble operert. Det viste seg da at han hadde fått to nye sår, og det ble et lengere sykehusopphold.

Før min mann var blitt helt frisk, kom Dagfin Torp (kontorsjef ved Trosvik Verksted) opp til sykehuset og forlangte min mann utlevert. Han tok ham i sin bil og kjørte tilbake til fengslet med ham og underkastet ham et brutalt forhør. Torp slo i bordet og han ropte så høyt, at de andre fanger hørte hva som ble sagt, bl. a. at min mann var den største banditt i Telemark, og at han skulle sørge for at min mann fikk mange år innenfor murene. Så syk og nedbrutt som han var, ble dette for meget for ham og han begikk selvmord ved å kaste seg ned fra 3. etasje.

Da selvmordet ble kjent blant fangene og politiet bud-sandt, møtte politifullmektig sørger.

Sundvår, Brevik opp sammen med Dagfinn Torp. Da fangene så Torp, ble de rasende og de ville kaste seg over ham, men en medfange fikk forhindret dette ved å tale dem til rette».

DEN FORULYKKEDE HADDE VÆRT MEDLEM AV FAG-ORGANISASJONEN

i omlag 27 år. Da hans hustru henvendte seg til foreningens formann, Rudolf Skui, Brevik om å få utbetalt et beløp på 1000 kroner som hennes mann gjennom disse år hadde innbetalt i en begravelleskasse, fikk hun etter en tids forløp beskjed om at hennes søknad var blitt avslått av forbundet med den begrunnelse, at mannen hadde vært medlem av NS.

SAVIDT VITES ER IKKE PENGENE utbetalt. Den rike fagorganisasjon unnsær seg ikke for å stjele fattige enkers og uforsørkede barns penger. Den forulykkede måtte graves på forsorgsveseents regning, til tross for at han hadde spart penger og som hans kone hadde full rett til å få utbetalt ved hans død.

Fagorganisasjonens egenmek-tige avgjørelse er helt ulovlig. Organisasjonen har ingen rett til å tilbakeholde en manns oppsparte penger — og av den grunn ytterligere legge sten til byrden for en kvinne som av makthaverne var blitt fratrukket sin for-

«Vi har kjempet for frihet, lov og rett. Ved de alliertes vel-dige innsats og vår kamp ute og hjemme har vi vunnet Vi har da rett til å vise en viss overbærenhet, men for vår egen skyld og for deres skyld som falt i kamp, ble pint til døde eller på annen måte led overlast under okkupasjonsstyret har vi ikke lov til å vise svakhet. Mange av våre egne har kjempet ute. Mange f. eks. i marinen, som har hatt kone og barn i England (og kanskje kone og barn her hjemme? P.s anm.), har hatt så knappe lønninger, at de har brukt opp alle sine sparepenger til underhold av familien Samtidig må de se på at landssvikernes hus beboes av landssvikernes familier Jeg er klar over at husnøden ikke løses ved at landssvikernes hus blir overlatt norske, men alt hjelper og selve forholdet, som det nå er viser en svakhet som vi ikke har lov til å vise Der finnes nok av tomme brakker — glimrende varme og kostbare brakker.

Brakkene er kanskje nå de alliertes eiendom, men en henvendelse om utlån til dette formål vil ganske sikkert bli møtt med velvilje. — —»

Og det får en jo si den ble!

Artikkelen ble nok skrevet for å få fru Hildisch og datter ut av fru H.s eiendom Oustøen. Hun gjorde da også herr Nicolaysen og likesinnede den tjeneste å dø nokså omgående av de ved «frigjøringen» forvoldte lidelser ....

Da generalkonsul Hildisch av norsk hvalfangsts ledende menn ble anmodet om hjelp da det stod om å være eller ikke være for den norske hvalfangstnæring fikk han anledning til å konstatere den nasjonale holdning i Denofas ledelse etter at han var sparket ut av Denofa med herr Holmboes og engelskmennenes hjelp.

Han skriver i 1931 et brev til Salgskomiteens formann, konsul Krogh-Hansen. Av brevet hitsettes:

«Skal hvaloljen finne ny kjøper må den først foredles. . . . Neste ledd i oppgaven var derfor å få denne foredling foretatt. Jeg henvendte meg først til vår eegn norske fabrikk, DE NO FA, som jeg jo har hatt en ganske nær tilknytning til, og anmodet den om å besørge foredlingen for lønn. Det ville ha vært meget naturlig. Den

vet vekk fra henne, så hun falt bevisstløs om på gulvet.

I banden, som ble ført av en to-tre hovedmenn, befant seg en sønn av direktør Carl Fred. Holmboe. Den unge Holmboe, om hvis innsatser for Norge sagaen ellers intet melder, pekte på et kostbart dokument-skap i rosentre og sølv, som Denofas direksjon hadde skjennet sin grunnlegger Dietrich Hildisch på hans 75-årsdag og ropte:

Det er min far som har grunnlagt Denofa, og den gamle forbryteren der har laget dette til seg selv! Skapet forsvant, men hysj — hysj!

Det var uten tvil med full bevissthet om denne og lignende rettsstatistikk at Hjemmefrontens leder, nr. justitiarius Paal Berg ved Høyesteretts første møte etter kapitulasjonen 14. mai 1945 bl. a. uttalte disse pompøse ord, som sent vil bli glemt, og som vil lyde i hans ører på dommens dag:

«— Men ulvetiden er nå over. Vi er igjen et rettssamfunn av frie borgere med våre grunnlovshjemlede menneskeretter og borgerretter. Vi har atter her i landet retten til å ytre oss fritt i tale og skrift. Atter gjelder Grunnlovens forbud mot tortur, mot vilkårlig fengsling, og mot å straffe noen uten etter lov og dom. Atter gjelder forbudet mot å gi en lov tilbakevirkende kraft. Vi er atter et samfunn av frie menn, som bygger på det gamle budet i Gulatingsloven: «Med lov skal land byggjast».

SA BLE DEN GAMLE, SYKE MANN

slept ut av huset og etter kinn-skjegg og hode heist opp på lasteplanet til en åpen bil og til mengdens forlystelse i den kjølige kveld kjørt rundt i Oslos gater, før han omsider ble slengt inn på Møllergaten 19 til en opplagt ulovlig frihetsberøvelse, som tilsammen beløp seg til 2 år og 7½ måned, derav ca. 2 år på eneselle.

Noen dom fikk han aldri. En slags tiltalebeslutning, av den vanlige Rocambole-romanaktige type, greide myndighetene å sammenskrive en ganske kort tid før hans død i september 1949.

Hildisch' død hadde de ventet på med ånden i halsen. De våget ikke å dra denne gamle,

bes oppgi adr. dette blads eksp.

Sveiser

får plass fra 1ste mars eller 14de april på trivelig gård. 12—14 melkekyr + ungdyr. Melkemas-kine og drikkekar. Eget væelse. Att.avskr. og lønnsforlangende sendes

A. P. Aass,
Rud, Skreia st.

Pålitelig hushjelp

får plass på Victoria, Egersund.

«8. Mai»

Postgiro:
Kontonr. 818 27

glødende mann i retten. Han visste for meget, og han hadde i sitt utrettelige, skapende arbeidsliv gjort mer for Norge enn alle de nylagede landssvik- og rettssvikmyndigheter tilsammen. De visste at straffelovens paragrafer sto i kø for å karakterisere deres framferd mot ham

Disse komplett ulovlige «fengslinger» skjedde jo ikke for å beskytte «landssvikerne» mot folkets raseri, som det så vakkert het. De ble foretatt eller støttet med kaldt blod av virkelige kompromiterte personer, et lite fåtall desperados og angstbitere, hvis navn idag er et motsigelsens tegn for hele det norske folk.

Det skjedde for å fremme til-egnelse av justisofrenes hus, eien-deler, stillinger, forretninger, penger og jord, for i det hele tatt få dem ut av sagaen, og for å hindre dem i å forberede sitt for-svar og sannhetens fremkomst så lenge som mulig.

Den skyldbeviste presse ble mobilisert mot dem. Sivile og militære «historikere» ble mobilisert. Kommisjoner og juridisk plankton a la Andersen ble mobilisert. Alt for å legge mili-tære, juridiske og rene historiske fakta under jernlåkk. Alt for å skjule hvem de var de virkelige ansvarlige for Norges 9. april, og for det som deretter hendte av nasjonale ulykker. Nå er spillet snart ute og sannhetens motstøt er satt igang. Fire av dem som i den anledning aldri må glemmes i Norge er Skeie, Scharffenberg, Martha Steinsvik og Moseid. — En kvinne og tre menn som fikk skriket til å stilne i halsen på pygmeene.

Potemkin.

27 år, med husmorskole, søker selvst. post fra april. Oppl. og lønnsstilbud til bill. mrk. «Nr. 49»

Hushjelp

søkes av ingeniørfamilie i Kristiansund N. Gode betingelser. Bill. mrk. «Bare voksne nr. 44»

Hjemmevevete puter.

Etter bestilling leverer jeg hjemmevevete puter og løpere. Bill. mrk. «Pent og solid» nr. 32.

Husmor

Snild, kvikk bondejente, helst litt eldre, får plass hjå ein einsleg bonde frå no eller 14. april.

Lønnskrav med vitnemål sendes merk. «Tele» nr. 48.

Fjoskar

ordensmann med beste anbefalinger, 15 års praksis søker fra 1. event. 14/4 ny plass på moderne fjøs ca. 16—20 melkekyr i Stor-Oslo. Rommelig leilighet ønskelig Henv. A. Thomassen, Ruus gård, Nittedal.

Hallo bønder!

Dyktig, pålitelig røkter søker ny stilling. Landssvikstraff» ferdigsonet. Gode anbefalinger. God leilighet fordres. Skriftlig tilbud til Alf Due-Ødegaard, Ramsum gård, Stokke.

Sjåfør — altmuligmann

Flink, pålitelig sjåfør søker arbeid. Laste-, vare- eller personbil. 5 år som drosjesjåfør, legevakt-sjåfør i New York. 6 år som lager-sjef. Tar gjerne lagerarbeide eller hva som helst. Nevenyttig kar med arbeidslyst. Gjerne jobb som vaktmester, altmuligmann etc. 1 rom og kj. må skaffes. Bill. mrk. «Ordensmann» nr. 46

Argentina.

Endel personer kan få bli med på båt til S.-Amerika mot inn-skudd. Innskudd + kostpenger tilbakebetales i pesetas etter an-komst dit. B. m. «Nr. 47».

Opplag 9 700

Løssalgspris 25 øre

Nordmørspostens Trykkeri